

Utvalget for framtidens fellesskole

Notat

Til: Utvalget

Dato: 14. mars 2025

Fra: Sekretariatet

Saksnr.: 3-8

Sak 3-8 Lærere i framtidens fellesskole. Del 1: Lærerrekuttering

1. Bakgrunn og relevans

De demografiske framskrivingene viser at det i fremtiden vil bli knapphet på arbeidskraft (Meld. St. 31 (2023-2024)). Skolen skal kvalifisere framtidens arbeidstakere, og er også selv avhengig av kvalifiserte arbeidstakere. Lærernes betydning for elevenes læring og sosiale utvikling er et avgjørende premiss for alle de mål som settes for skolen og de tiltak som iverksettes (Ekspertgruppa om lærerrollen, 2016). Flere steder i landet er det allerede i dag krevende å rekruttere kvalifiserte lærere, og det har vært en sviktende rekruttering til lærerutdanningene de siste årene (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024a; Haugen et al., 2024; KS, 2023; NAV, 2024; SSB, 2023a, 2023b; Utdanningsdirektoratet, 2024).

Utfordringene med lærerrekuttering kan true skolens muligheter til å gi alle elever likeverdige muligheter til å utvikle seg, trives og lære. I mandatet bes utvalget vurdere hvordan skolen kan opprettholde god kvalitet og det brede samfunnsoppdraget i alle deler av landet i en framtidssituasjon med press på offentlige ressurser, knapphet på arbeidskraft og demografiske endringer. I lys av dette, er det relevant å se særlig på *lærerne*. Det er både relevant å vurdere hvordan det skal sikres tilgang til kompetente lærere i hele landet og hva slags kompetanse lærerne trenger i fremtiden.

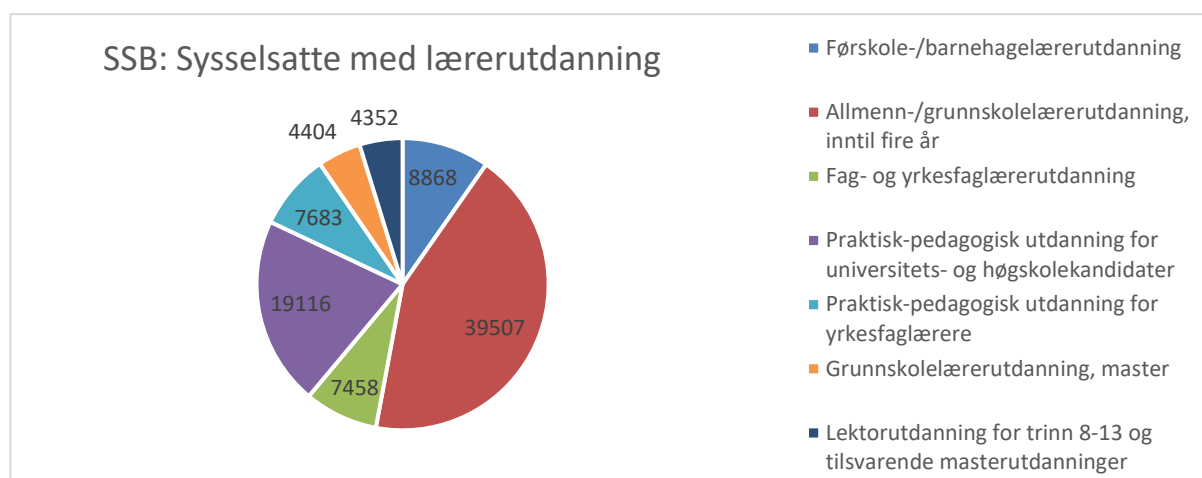
Til utvalgsmøtet kommer lærerutdanningen ved Universitetet i Innlandet (INN) for å innlede. Dekan Morten Ørbeck vil fortelle om hvordan situasjonen oppleves ved lærerutdanningene i dag og vil å løfte blikket mot fellesskolen i fremtiden. Deretter vil det bli en dialog i plenum med utgangspunkt i følgende spørsmål til refleksjon:

- Hvordan sikre nok dyktige lærere i hele landet fram mot 2050?
- Hva skal til for at det skal være godt å jobbe som lærer i fremtiden?
- Hva slags kompetanse vil lærerne trenge fram mot 2050?

Som et utgangspunkt for å vurdere behovene i framtiden, kan det være relevant å vite hva som er status for lærerrekutteringen i dag. Dette sakspapiret er ment som et felles kunnskapsgrunnlag om status for rekruttering til læreryrket og rekrutteringen til lærerutdanningene. Senere vil sekretariatet komme tilbake med en mer helhetlig gjennomgang av lærrollen i framtidens fellesskole, som utgangspunkt for diskusjon i utvalget.

2. Rekruttering til læreryrket

I 2023 var det totalt sysselsatt 91 388 personer i skoleverket med lærerutdanning (SSB, 2023c). Disse har ulike lærerutdanninger, som vist i figur 1.

Figur 1 SSB tabell 13647: Sysselsatte med lærerutdanning i skoleverket 2023

Det er ulike innganger til lærerstatistikk. Det går an å se på skolens kompetansebehov, andelen kvalifiserte lærere i dag, lærerdekning i ulike fag og trinn, arbeidsmarkedet for lærere og framskrivinger av lærerbehov. Det er ulike lærerstatistikker som hver for seg gir viktig informasjon om lærerkvalifikasjoner i skolen. Statistikkene har ulike definisjoner, populasjoner og datainnsamlingsmetoder (Iversen et al., 2021). I det videre presenteres ulike lærerstatistikker.

2.1 Framskrivinger av lærerbehov

Utvalget skal se på fellesskolen i framtiden i et 20-årsperspektiv. I det henseende kan det være relevant å se til SSB sine framskrivinger. SSB produserer framskrivinger av tilbud og etterspørsel av lærere (LÆRERMOD). Framskrivinger er ikke prognoser – altså noe man forventer vil skje, men snarere en teknisk øvelse som peker på ulike mekanismer som vil påvirke fremtiden på en bestemt måte hvis forutsetningene ikke endres. Dette er langsiktige framskrivinger som det er knyttet usikkerhet til.

LÆRERMOD 2020-2040, som kom i 2023, framskriver tilbud og etterspørsel for fem grupper av lærerutdanninger, forutsatt at kandidatproduksjonen er stabil. SSB framskriver at i årene fremover vil lærere med lærerutdanning i økende grad kunne erstatte lærere uten lærerutdanning. Det er bare for lærere med praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag det er beregnet et underskudd frem til 2040. Forskerne legger til grunn at det framskrevne «overskuddet» vil medføre en økning i lærertettheten frem mot 2040. Det vil si en økning i antall

lærerutdannede årsverk per elev i skolen og per barn i barnehagen. Det er en lav og delvis negativ vekst i antallet barn og unge fremover som forklarer at det i årene som kommer, kan være mulig å erstatte ukvalifiserte lærere med kvalifiserte (Gunnes et al., 2023).

Søkningen til lærerutdanningene har falt kraftig etter 2021 som er utgangspopulasjonen for modellen. Derfor har det blitt påpekt at resultatene må tolkes med varsomhet og sees i lys av forutsetningene i modellen, som blant annet innebærer at kandidatproduksjonen av nye lærere er stabil (Haugen et al., 2024; Meld. St. 19 (2023-2024)). LÆRERMOD gir framskrivninger på nasjonalt nivå. Modellen har også blitt kritisert for å kamuflere regionale behov og behov for lærere i ulike fag og på ulike trinn (Haugen et al., 2024; Meld. St. 19 (2023-2024)).

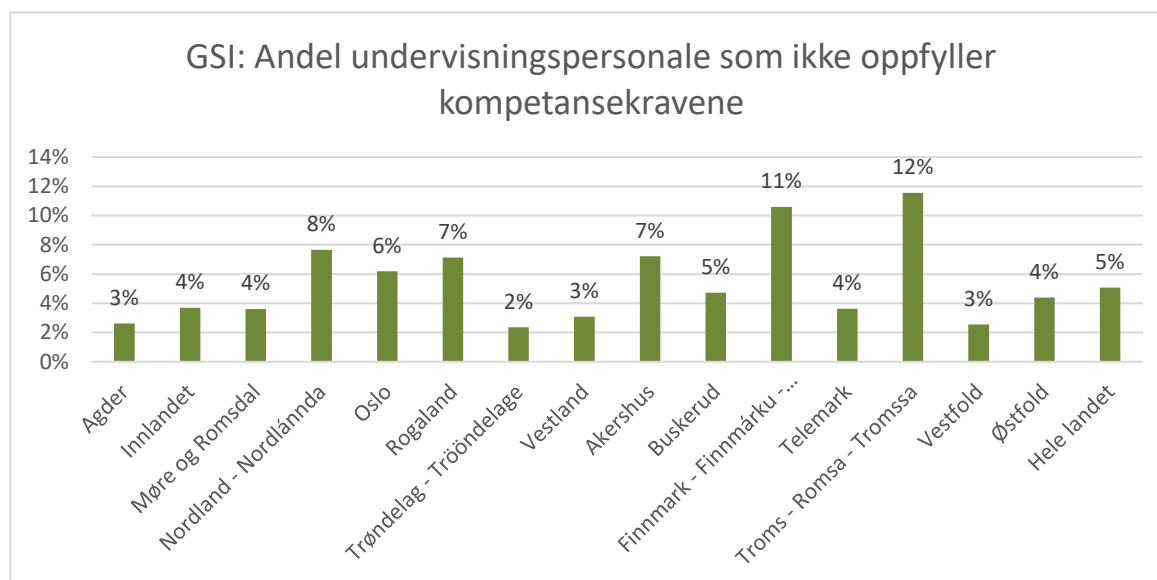
SSB skal gjennomføre en ny LÆRERMOD-framskriving som vil komme i løpet av 2025. LÆRERMOD 2.0 vil kategorisere lærerutdanningene på en ny måte. Den vil ta utgangspunkt i basisåret 2024 og fremskrive mot 2060 (Gunnes & Knudsen, 2024).

2.2 Statistikk om lærerdekning i dag

Ulike lærerstatistikker viser at lærerdekningen i dag varierer på landsbasis, med særlig underdekning av lærere i Nord-Norge og Oslo (SSB, 2023a, 2023b; Utdanningsdirektoratet, 2024).

Statistikk fra grunnskolens informasjonssystem (GSI)

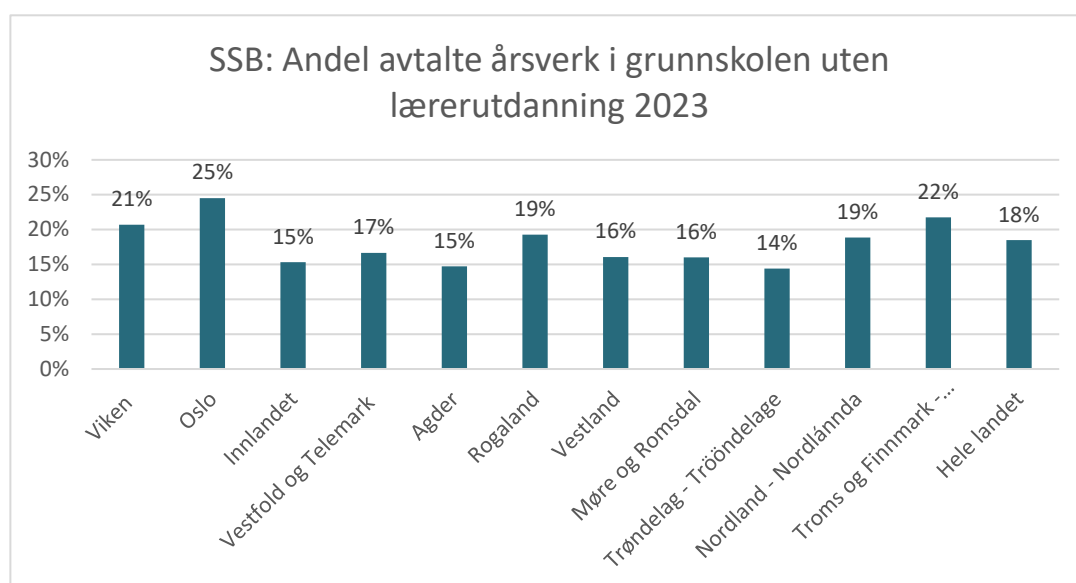
I grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporteres planlagte lærere for hele skoleåret på et tidspunkt i oktober. Personer som får yrkesgodkjenning som lærer i norsk skole av NOKUT regnes som "godkjent kompetanse" (Iversen et al., 2021). GSI viser at det på landsbasis i 2024-2025 var fem prosent av årsverkene som ikke oppfylte kompetansekravene for tilsetting. Det er relativt store variasjoner mellom fylkene (se figur 2).

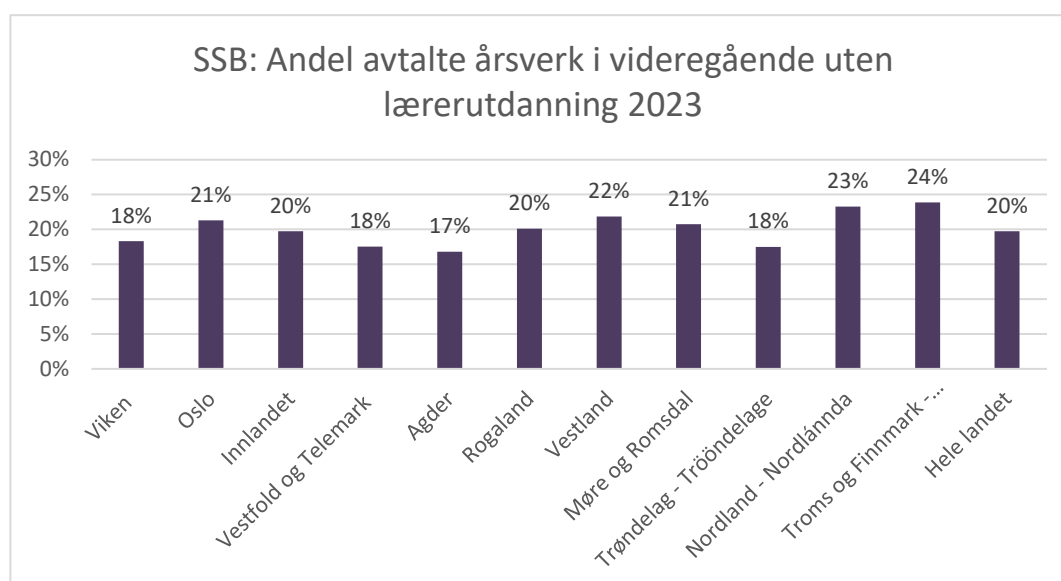
Figur 2 GSI: Andel undervisningspersonale som ikke oppfyller kompetansekravene for tilsetting jf. opplæringsloven § 17-3 og privatskoleloven § 4-2. 2024-2025 (Utdanningsdirektoratet, 2024)

Statistikk fra statistikkbanken til SSB

Statistisk sentralbyrå sin lærerstatistikk beregner andelen lærere med godkjent utdanning. Da teller en timevikar like mye som en fast ansatt lærer i 100 prosent stilling. I denne statistikken regnes personer som får yrkesgodkjenning som lærer i norsk skole av NOKUT som "annen pedagogisk utdanning". SSB teller både vikarer og den fraværende i løpet av ei arbeidsuke i november (Iversen et al., 2021). Ulike definisjoner av «lærer» mellom Udir/GSI og SSB gir ulike resultater: I følge statistikkbanken til SSB ble henholdsvis 18 prosent av avtalte lærerårsverk i grunnskolen og 20 prosent avtalte lærerårsverk i videregående i 2023 utført av lærere uten lærerutdanning (SSB, 2023a, 2023b). Statistikken fra SSB viser også at det er relativt store variasjoner mellom fylkene, som vist i figur 3 og figur 4.

Figur 3 SSB: Tabell 12696: Ansatte lærere i grunnskolen 2023. Avtalte årsverk (SSB, 2023a)

Figur 4 SSB: Tabell 12697: Ansatte lærere i videregående skole 2023. Avtalte årsverk (SSB, 2023b)

2.3 Kartlegginger om lærerrekruttering

Det er ulike kartlegginger som viser at det er krevende å rekruttere lærere med riktig kompetanse.

Kommunesektoren arbeidsgivermonitor 2023

Kommunesektorens arbeidsgivermonitor kartlegger status og trender for arbeidslivet i kommunesektoren. I monitoren for 2023 oppgir vel 40 prosent av kommunene at det er meget eller ganske utfordrende å rekruttere lærere til grunnskolen. Til videregående oppgir 80 prosent at det er meget eller ganske utfordrende å rekruttere yrkesfaglærere og litt utfordrende å rekruttere til fellesfagene (KS, 2023).

NAVs bedriftsundersøkelse 2024

NAV gjennomfører årlig en bedriftsundersøkelse blant et representativt utvalgt av offentlige og private virksomheter for å kartlegge etterspørsel og mangel på arbeidskraft. I bedriftsundersøkelsen for 2024, oppgir 28 prosent av virksomhetene i kategorien undervisning at de har hatt rekrutteringsutfordringer. 25 prosent oppgir at de har hatt rekrutteringsproblemer på grunn av for få kvalifiserte søkere. Sysselsettingen innen undervisning har økt mellom 1,4 og 1,9 prosent de siste tre årene, men det er nå mer pessimisme i næringen enn for ett år siden. I undersøkelsen skiller helse og undervisning seg ut ved at mangelen på arbeidstakere i disse sektorene er mange ganger så stor som tallet arbeidsløse i disse yrkesgruppene (NAV, 2024).

HK-dir: Får skolene den fagkompetansen de trenger?

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) har på vegne av Kunnskapsdepartementet kartlagt fagtilbud og fagvalg, skolenes kompetansebehov og arbeidsmarkedet for lærere. Flere kartlegginger er av generell karakter og sier lite om i hvilke fag eller på hvilke trinn det er utfordrende å rekruttere lærere. Denne kartleggingen sammenfatter eksisterende undersøkelser for å gi et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag om samsvar mellom nyutdannede læreres fagkompetanse og skolenes behov (Haugen et al., 2024).

HK-dir finner at rekrutteringsutfordringene er størst i grunnskolen, og spesielt på trinn 1–4, innen språkfag, praktiske og estetiske fag, og noen yrkesfag i videregående skole. Skoler med under 100 elever har større utfordringer enn skoler med mange elever. Geografi er også av avgjørende betydning, og skoler med sentral plassering i tettsted eller by har mindre rekrutteringsutfordringer enn skoler som er mindre sentralt plasserte. Fagkompetansen er relativt høy i videregående opplæring sammenlignet med i grunnskolen, men for flere yrkesfaglige utdanningsprogrammer er det relativt høye andeler lærere som underviser uten å ha tilstrekkelig fagkompetanse. Datakildene viser oppsummert at ikke alle skoler får dekket sine behov for fagkompetanse (Haugen et al., 2024).

Funn i rapporten tyder på at rekrutteringssituasjonen mulig kan forverres. HK-dir har undersøkt lærerstudentenes fagvalg og lærerutdanningenes fagtilbud. Kartleggingen indikerer at det kommer til å bli uteksaminert færre lærere med kunst og håndverk, KRLE og mat og helse og ulike fremmedspråk i årene som kommer. Det vil fremover bli uteksaminert færre lærere enn det som ligger til grunn for ulike framskrivninger, på grunn av kraftig nedgang i søkertall og antallet studenter som har møtt til studiestart de siste årene. Nedgangen i studenttallet også kan medføre kutt i fagtilbud ved utdanningsinstitusjonene, og dette vil igjen kunne påvirke

rekrutteringssituasjonen ytterligere. Dette vil trolig gjøre det enda vanskeligere å rekruttere lærere med relevant fagkompetanse fremover (Haugen et al., 2024).

Kort oppsummert:

- SSB framskriver et overskudd av lærere fram mot 2040. Nye framskrivinger kommer i 2025.
- Udir og SSBs statistikker viser ulike nivåer på andelen lærere uten formelle kvalifikasjoner. Begge viser fylkesvise forskjeller og at utfordringene er størst i Nord-Norge og i Oslo.
- Arbeidsgivere oppgir at det er utfordrende å rekruttere lærere, spesielt yrkesfaglærere.
- HK-dir finner rekrutteringsutfordringer på småtrinnet i grunnskolen, i språkfag, i praktisk og estetiske fag og i enkelte yrkesfag. Direktoratet frykter at rekrutteringsutfordringene forverres.

3. Status lærerutdanningene

Det er elleve rammeplanstyrte lærerutdanninger i Norge i dag:

Grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 (GLU 1–7) Samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 (samisk GLU 1–7)	Master
Grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10 (GLU 5–10) Samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10 (samisk GLU 5–10)	Master
Lektorutdanning for trinn 8–13 (LEKTOR)	Master
Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 (LUPE)	Master
Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)	Årsenhet
Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13 (PPU-Y)	Årsenhet
Yrkesfaglærerutdanning for trinn 8–13 (YFL)	Bachelor
Barnehagelærerutdanning (BLU) og Samisk barnehagelærerutdanning (samisk BLU)	Bachelor

De ulike lærerutdanningene springer ut av ulike tradisjoner og har ulik lengde, faglig bredde og innretning mot trinn. Alle utdanningene består av pedagogikk, fagdidaktikk og praksis med ulik vektning.

Forskrift om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa angir kravene for ansettelse av lærere på ulike trinn. Utdanningenes trinninnretning er delvis overlappende med kompetansekravene i forskrift til opplæringsloven, men ikke helt. For eksempel kan lektorutdanning for trinn 8–13 kvalifisere for arbeid ned til 5. trinn, og barnehagelærerutdanning med visse forutsetninger kvalifisere til arbeid i barneskolen. Samlet er det hovedsakelig ni skolerettede utdanninger og dette notatet avgrenses til å omtale disse. I dette notatet viser lærerutdanning til de skolerettede lærerutdanningene og lærerstudenter til studentene ved de skolerettede lærerutdanningene.

Lærerutdanning blir tilbudt ved de fleste universiteter og høyskoler. I 2024 ble lærerutdanning tilbudt ved 22 ulike institusjoner med følgende fordeling:

Tabell 1 UH-institusjoner som tilbyr skolerettede lærerutdanninger. 2024. (Haugen et al., 2024, s. 8)¹

Institusjon	GLU 1-7	GLU 5-10	Lektor	LUPE	YFL	PPU	PPU-Y
Nord universitet (Nord)	x	X	x	X	x	x	x
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)			x			x	
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)	x	X	x		x	x	x
OsloMet – storbyuniversitetet (OsloMet)	x	X		X	x	x	x
Universitetet i Agder (UiA)	x	X	x			x	x
Universitetet i Bergen (UiB)			x			x	
Universitetet i Oslo (UiO)			x			x	
Universitetet i Stavanger (UiS)	x	X	x			x	x
Universitetet i Sørøst-Norge (USN)	x	X	x	X		x	
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT)	x	X	x			x	x
Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO)						x	
Norges idrettshøgskole (NIH)				X		x	
Norges musikkhøgskole (NMH)						x	
Høgskolen i Innlandet (HINN)	x	X	x	X		x	
Høgskolen i Østfold (HiØ)	x	X				x	x
Høgskulen i Volda (HVO)	x	X				x	x
Høgskulen på Vestlandet (HVL)	x	X		X		x	x
Sámi allaskuvla / Samisk høgskole (SH)	x	X					
Barratt Due Musikk institutt (BDM)						x	
MF vit. høyskole for teologi, religion og samfunn (MF)			x				
NLA Høgskolen (NLA)	x	X					
Steinerhøgskolen (RS)	x						
Antall	14	13	11	6	3	18	9

De ulike lærerutdanningene varierer i størrelse. På landsbasis var det høsten 2024 registrert 18045 lærerstudenter fordelt slik:

Figur 5 Registrerte lærerstudenter 2024 (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024b)

4. Rekruttering til lærerutdanningene

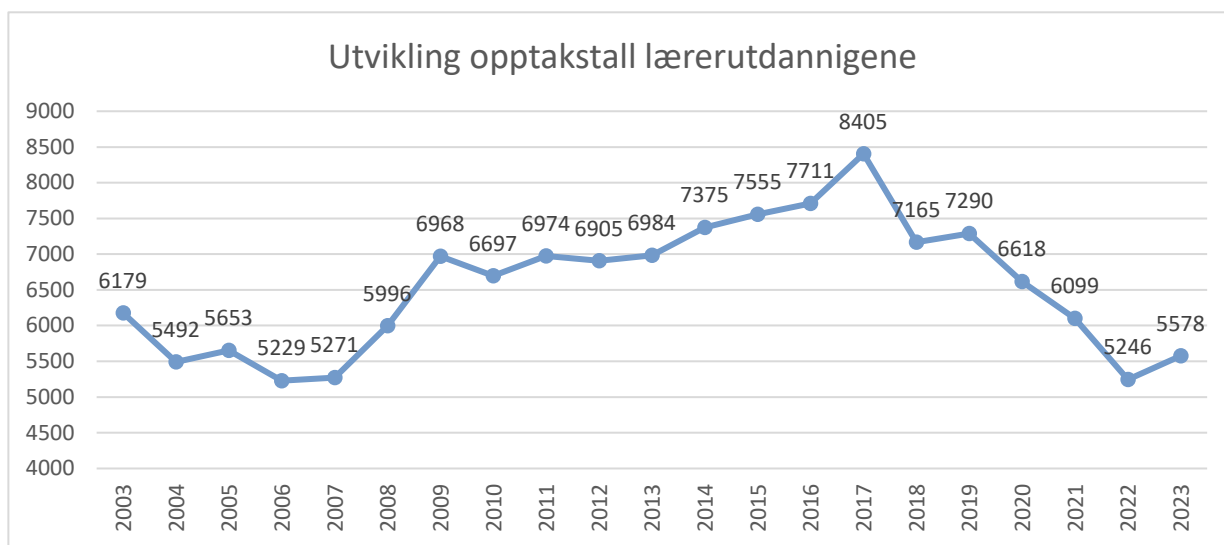
Nedgangen i rekrutteringen til lærerutdanningene har de siste årene fått mye oppmerksomhet.

Det er mulig å ta utgangspunkt i ulik statistikk for å belyse rekrutteringen til lærerutdanningene. Det er for eksempel mulig å se på antall søkere, førstevalgsøkere, kvalifiserte søkere og søkere

¹ De samiske grunnskolelærerutdanningene inngår i kategoriene GLU 1-7 og GLU 5-10

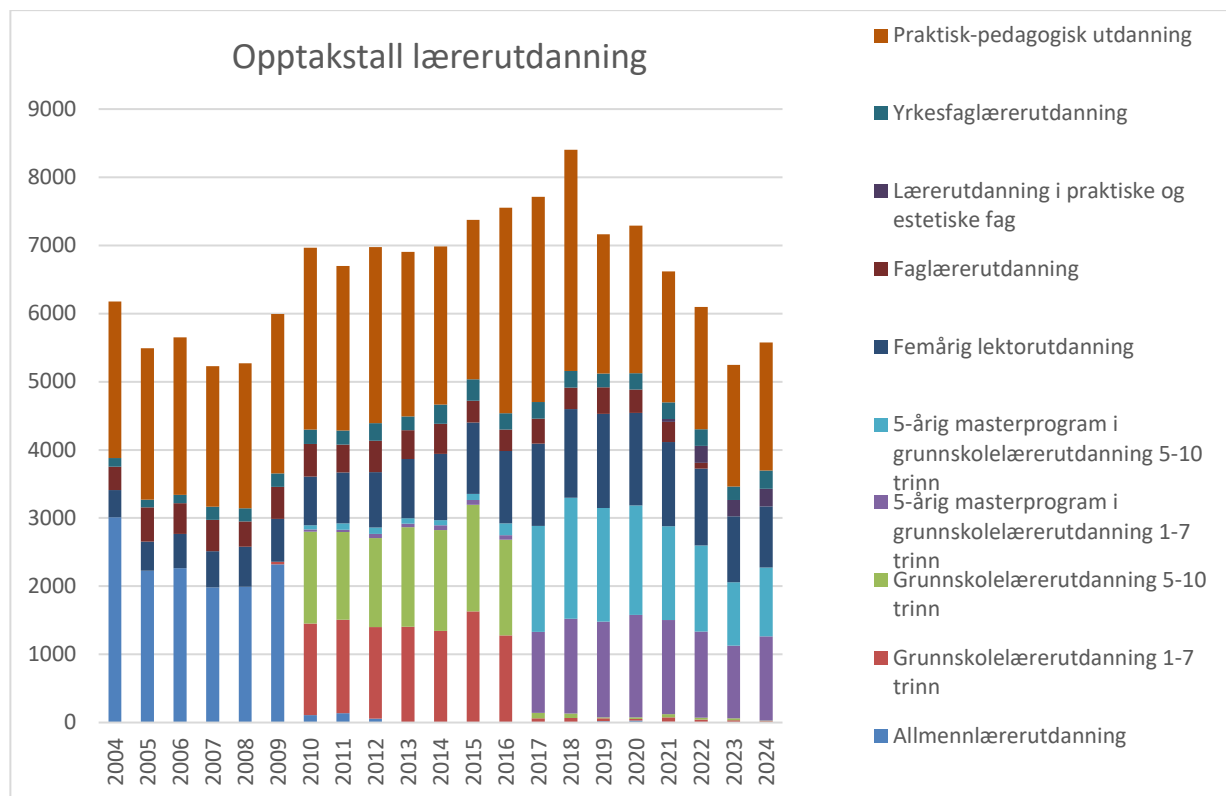
med tilbud fra Samordna opptak. Det er også mulig å se på opptakstall fra Database for høyere utdanning (DBH) (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024a). Disse inkluderer lokalt opptak og PPU og viser studentene som har fått tilbud, betalt semesteravgift og startet på en lærerutdanning. Sekretariatet velger å ta utgangspunkt i opptakstallene fra DBH for å tegne et bilde av utviklingen i rekrutteringen til lærerutdanningene.

Opptakstallene til lærerutdanningene har svingt de siste 20 årene. Etter høye opptakstall i perioden 2015-2020 har det vært en markant nedgang i antall opptatte lærerstudenter til de skolerettede lærerutdanningene fra 2021 (se figur 6). Fra toppåret 2018 til bunnåret 2023 er det en prosentvis nedgang på nesten 38 prosent.

Figur 6 Opptakstall for skolerettede lærerutdanninger. Inkludert PPU, ekskludert BLU (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024a)

Opptakstallene varierer mellom utdanningene (se figur 7). I denne perioden har det også skjedd flere endringer knyttet til utdanningsprogram og opptakskrav. Blant annet har allmennlærerutdanningen blitt avløst av fireårig- og deretter femårig grunnskolelærerutdanning. Treårig faglærerutdanning har blitt erstattet av femårig lærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Det har også vært ulike opptakskrav i perioden. Det ble for eksempel innført spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen i 2005, som senere ble strammet inn i grunnskolelærerutdanningene i 2016. I 2024 ble det åpnet for at institusjonene kunne søke om dispensasjon fra opptakskravene. 12 institusjoner fikk innvilget disse søknad om unntak fra ulike opptakskrav. Masterkrav som hovedregel for opptak til PPU ble innført i 2019.

Figur 7 Opptatte studenter ved skolerettede lærerutdanning (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024a)

5. Rekrutteringsstrategi(er)

Som en respons på den sviktende søkingen til lærerutdanningen innførte Støre-regjeringen i 2024 strategien «Strategi for rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket 2024–2030» (Kunnskapsdepartementet, 2024). Denne føyer seg inn i rekken av ulike strategier som på ulikt vis har tematisert rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket; GNIST, Lærerløftet, Lærerutdanning 2025 (Kunnskapsdepartementet, 2009, 2014, 2017). Felles for disse strategiene er at de bygger på en partnerskapstankegang der samarbeid mellom de sentrale partene i utdanningssektoren står sentralt.

Den nye rekrutteringsstrategien er utarbeidet i samarbeid med Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling, der ulike aktører i utdanningssektoren har blitt enige om en felles situasjonsbeskrivelse og har forpliktet seg til å bidra til å snu utviklingen. Strategien legger til grunn at årsakene til rekrutteringsutfordringene er flere og sammensatte. Derfor har strategien en bred inngang til rekruttering der kvalitet i lærerutdanningene og gode arbeidsforhold i yrket står sentralt (Kunnskapsdepartementet, 2024). For å snu den negative utviklingen og møte utfordringene med lærerrekuttering står Støre-regjeringen og Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling sammen om følgende målbilde for 2030:

1. Lærerutdanningene er attraktive studievalg.
2. Lærerutdanningene har høy kvalitet og er profesjonsrelevante.
3. Alle nyutdannede lærere opplever en positiv overgang fra utdanning til yrke og får veiledning.
4. Barnehager og skoler er attraktive arbeidsplasser som rekrutterer og beholder lærere (Kunnskapsdepartementet, 2024)

6. Lærerutdanning og lærerrekruttering som langsiktig arbeid

Lærerutdanningene bidrar til å hvilket samfunn vi får i framtiden. «Lærerutdanning set spor i opplæringssystemet i fleire generasjonar.» som det het i St. meld. Nr. 48 (1996-1997). Mange av lærerstudentene vi utdanner i dag, vil jobbe i skolen i 2050. Med den langsiktige påvirkning i skolen og samfunnet, er det kanskje ikke så rart at lærerutdanning er blant de utdanningene som er mest diskutert i Stortinget (Ekspertgruppa om lærerrollen, 2016). Årsakene til svingningene til rekrutteringen til lærerutdanningene er trolig sammensatte, og det er mange forhold som kan påvirke rekrutteringen. Rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket har stor betydning for samfunnet og gjennom flere år har ulike rekrutteringstiltak blitt prøvd. Kunnskapssenter for utdanning (Munthe & See, 2022) har skrevet en kunnskapsoppsummering for å bidra med forskningsbaserte råd om å rekruttere og beholde lærere til å besvare spørsmålene:

Basert på forskningsgjennomgang er Kunnskapssenter for utdanning sin konklusjon at det aller viktigste rekrutteringsarbeidet, og det viktigste arbeidet for å beholde lærere, foregår i det daglige arbeidet ved at «barnehager og skoler er gode arbeidsplasser som gir glede og mestringsopplevelser i hverdagen for barn, unge og ansatte» (Munthe & See, 2022, s. 67). Dette forutsetter et langsiktig og kontinuerlig kvalitetsarbeid i skolen der alle gode krefter i og utenfor barnehage og skole bidrar

Som nevnt, vil vi komme tilbake med en mer helhetlig gjennomgang av lærrollen, som utgangspunkt for en videre diskusjon i utvalget.

Referanser

- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2024a). *Opptakstall* Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). https://dbh.hkdir.no/tall-og-statistikk/statistikk-meny/studenter/statistikk-side/2.4/param?visningId=156&visKode=false&admdebug=false&columns=arstall&hier=insttype%219%21instkode%219%21fakkode%219%21ufakkode%219%21progkode&for mel=422&index=1&sti=¶m=arstall%3D2024%218%212023%218%212022%218%212021%218%212020%219%21dep_id%3D1%219%21nivakode%3Db3%218%21b4%218%21hk%218%21yu%218%21ar%218%21ln%218%21m2%218%21me%218%21mx%218%21hn%218%21m5%218%21pr&binInst=1101
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2024b). *Registerte studenter (enkeltår)* Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). https://dbh.hkdir.no/tall-og-statistikk/statistikk-meny/studenter/statistikk-side/3.1/param?visningId=124&visKode=false&admdebug=false&columns=arstall&hier=insttype%219%21instkode%219%21fakkode%219%21ufakkode%219%21progkode&for mel=222&index=1&sti=¶m=arstall%3D2024%219%21semester%3D3%219%21dep_id%3D1%219%21kategori%3Ds%219%21nivakode%3Db3%218%21b4%218%21hk%218%21yu%218%21ar%218%21ln%218%21m2%218%21me%218%21mx%218%21hn%218%21m5%218%21pr&binInst=1101
- Ekspertgruppa om lærerrollen. (2016). *Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag*. Fagbokforlaget. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cce6902a2e3646a09de2f132c681af0e/rapport-om-laererrollen-1.pdf>
- Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene. (2024). *En felles rammeplan. Overordnet styring av lærerutdanningene*, . Senter for profesjonsforskning. OsloMet - storbyuniversitetet. https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/530/2024/08/Sluttrapport_Innhold_Trykk_RETTET.pdf
- Gunnes, T., Ekren, R. & Arnesen, H. S. (2023). *LÆRERMOD 2020-2040. Tilbud og etterspørsel for fem grupper av lærerutdanninger* (Rapport 2023:13). SSB. https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/laerermod-2020-2040/_attachment/inline/88e4a930-a958-4dcf-8e60-a6b5a346a131:bb13eb2cac67aecc1a4b5b001a849a835a56a2b9/RAPP2023-13.pdf
- Gunnes, T. & Knudsen, P. (2024). *LÆRERMOD 2.0 Teknisk dokumentasjon* (Rapport 2024/26). SSB. https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/laerermod-2.0-teknisk-dokumentasjon/_attachment/inline/1924a720-022a-479c-82fa-328633039152:ea66dc73a8d22dc2e3f50cdbe817d003ece0886a/NOT2024-26.pdf
- Haugen, A., Helle, M. & Rabben, Å. K. (2024). *Får skolene den fagkompetansen de trenger? En kartlegging av de skolerettede lærerutdanningene* (13/2024). Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.
- Iversen, J. M. V., Haraldsvik, M. & Nyhus, O. H. (2021). *Ulikheter i lærerstatistikk* (SØF-rapport 4/21). NTNU Samfunnsforskning,. <https://samforsk.no/uploads/files/Ulikheter-i-laererstatistikk-WEB.pdf>
- KS. (2023). *Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2023*. <https://www.ks.no/contentassets/fab9b83db07a49dc8456efe845fe6d16/23088-KS-Arbeidsgivermonitor-2023-WEB.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2009). *GNIST – partnerskap for en helhetlig lærersatsing*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/udir_gnist_avtale_msign.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2014). *Lærerløftet På lag for kunnskapsskolen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Larerloftet/id2001933/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*. https://www.regjeringen.no/contentassets/d0c1da83bce94e2da21d5f631bbae817/kd_nasjonal-strategi-for-larerutdanningene_net_11.10.pdf

- Kunnskapsdepartementet. (2024). *Strategi for rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket 2024–2030*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-larerrekruttering/id3025152/>
- Meld. St. 19 (2023-2024). *Profesjonsnære utdanninger over hele landet*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20232024/id3032273/>
- Meld. St. 31 (2023-2024). *Perspektivmeldingen*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-31-20232024/id3049290/>
- Munthe, E. & See, B. H. (2022). *Å rekruttere og beholde lærere i barnehage og skole – et kunnskapsgrunnlag*. K. f. Utdanning. <https://www.uis.no/sites/default/files/2022-08/L%C3%A6rerrekruttering%2013614200%20Rapport%20juli-22.pdf>
- NAV. (2024). *NAVs bedriftsundersøking 2024: Redusert mangel på arbeidskraft* (Rapport 1). file:///C:/Users/KD1394/Downloads/NAV-rapport%20nr.%201%20NAVs%20bedriftsunders%C3%B8kelse2024_ny.pdf
- Opplæringsforskrifta. (2024). *Forskrift om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa*, (FOR-2024-11-01-2626). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2024-06-03-900>
- SSB. (2023a). *Tabell 12696: Ansatte lærere i grunnskolen, etter region, statistikkvariabel, år og kompetanse* SSB. <https://www.ssb.no/statbank/table/12696/tableViewLayout1/>
- SSB. (2023b). *Tabell 12697: Ansatte lærere i videregående skole, etter region, statistikkvariabel, år og kompetanse* SSB. <https://www.ssb.no/statbank/table/12697/tableViewLayout1/>
- SSB. (2023c). *Tabell 13647: Næringsfordeling blant sysselsatte med lærerutdanning (F) 2021 - 2023* [Datasett]. SSB. <https://www.ssb.no/statbank/table/13647>
- St.meld. nr. 48 (1996-97). *Om lærerutdanning*. Kunnskapsdepartementet.
- Thue, F. W. (2017). Lærerrollen lag på lag – et historisk perspektiv. *Norsk pedagogisk tidskrift*, 101(1), 92-116. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2017-01-09>
- Utdanningsdirektoratet. (2024). *Rapport ramme C Årsverk* Grunnskolens informasjonssystem.

Vedlegg

Fakta om lærerutdanningene

Grunnskolelærerutdanningene

Dagens grunnskoleutdanning har sine røtter i stiftsseminarene med Trondenes seminar fra 1826 som det eldste (Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene, 2024, s. 23).

Denne lærerutdanningstradisjonen omtales gjerne som seminartradisjonen og utdannet lærere til allmue- og folkeskolen. I 1902 skiftet lærerseminariene navn til lærerskoler og ble treårige utdanninger som bygde direkte på folke- eller allmueskole. I 1973 fikk disse status som pedagogiske høyskoler (Thue, 2017).

Den fireårige allmennlærerutdanningen ble innført i 1992. I 2010 ble denne erstattet av en fireårig grunnskolelærerutdanning som hadde større faglig fordypning og var innrettet trinn 1–7 og trinn 5–10.

Dagens grunnskolelærerutdanninger er integrerte masterutdanning og ble innført 2017. Det egne samiske grunnskolelærerutdanninger som er likeverdige med de nasjonale.

Høsten i 2024 var det registrert 9855 studenter ved grunnskolelærerutdanningene og utdanningene utgjør med dette ca. halvparten av lærerstudentene.

Utdanningene består av pedagogikk- og elevkunnskap, praksis og fag med integrert fagdidaktikk. Grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 gir kompetanse til å undervise i to til fire fag. Grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10 gir kompetanse til å undervise i to til tre fag. Figur 8 og 8 viser fagtilbudet ved ulike institusjoner i 2024.

GLU 1-7	Nord	NTNU	OsloMet	UiA	UiS	USN	UiT	HINN	HiØ	HVO	HVL	SH	NLA
Norsk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
Samfunnsfag	x	x	x	x	x	x	x	x	x		X	x	X
Matematikk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
Spesialpedagogikk	x	x	x	x	x	x				x	X		
Naturfag	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
KRLE	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
Kroppsøving	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X	x	X
Engelsk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X		X
Kunst og håndverk	x	x	x	x	x	x	x		x	x	X		X
Musikk	x	x	x	x		x	x				X		X
Mat og helse	x	x	x	x	x	x	x	x			X	x	
Tegnspråk	x												
Drama				x	x						x		
Samisk	x						x					x	
Andre fag	x	x		x				x					

Figur 8 Fagtilbud GLU 1-7, per UH-institusjon 2024. Merknad: PEL og andre pedagogiske fag er ikke inkludert. (Haugen et al., 2024)

GLU 5-10	Nord	NTNU	OsloMet	UiA	UiS	USN	UiT	HINN	HiØ	HVO	HVL	SH	NLA
Norsk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X

Samfunnsfag	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
Matematikk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
Spesialpedagogikk	x	x	x	x	x	x				x	x		
Naturfag	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
Religion, livssyn og etikk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
Kroppsøving	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
Engelsk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
Kunst og håndverk	x	x	x	x	x	x	x		x		x		X
Musikk	x	x	x	x		x	x	x			x		X
Mat og helse	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	
Tegnspråk		x	x								x		
Drama				x	x						x		
Samisk							x					x	
Tysk			x	x					x		x		
Utdanningsvalg											x		
Andre fag	x		x	x	x	x		x			x	x	

Figur 9 Fagtilbud GLU 5-10, per UH-institusjon. Merknad: PEL og andre pedagogiske fag er ikke inkludert. (Haugen et al., 2024)

Lektorutdanning for trinn 8–13

Lektorutdanningen og PPU tilhører den såkalte akademiske lærerutdanningstradisjonen som utdannet lærere for den høyere skolen. Lektorutdanningens disiplinaglige del har røtter tilbake til opprettelsen av Universitetet i Oslo i 1811. Universitetet innførte i 1818 en egen filologisk lærereksamen, og i 1838 ble en realfaglig lærereksamen. I 1905 ble disse revidert gjennom lov om lærereksamener. Da ble pedagogisk eksamen nødvendig for å undervise i skolen og hovedfag innført som kvalifiserende for undervisning i den høyere skolen (Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene, 2024).

Dagens lektor lektorutdanning ble innført i 2013 og er en integrert femårig lærerutdanning der disiplinag, pedagogikk, fagdidaktikk og praksis er fordelt gjennom utdanningen. Utdanningen gir undervisningskompetanse i to fag. Figur 10 og 11 viser det institusjonsvise fagtilbudet i fag 1 og 2 i lektorutdanningen studieåret 2023-2024.

	HINN	MF	NMBU	NTNU	UiA	UiB	UiS	UiT	USN
Norsk/nordisk	x			x	x	x	x	x	
Samisk								x	
Matematikk			x	x	x		x	x	
Naturfag							x		
Fysikk			x	x			x	x	
Biologi			x	x				x	
Kjemi			x	x				x	
Engelsk	x			x	x	x	x	x	
Fransk				x		x			
Spansk						x		x	
Tysk				x		x			
Kroppsøving/idrettsfag				x	x				
Statsvitenskap				x	x				
Sosiologi				x	x			x	
Historie				x	x	x	x	x	x

Geografi				x					
Religionsvitenskap/RLE		x			x	x		x	
Informatikk			x	x					
Andre fag				x	x			x	

Figur 10 Tilbud fag 1/masterfag for studieåret 2023-2024, per UH-institusjon (Haugen et al., 2024)

	HINN	MF	NMBU	NTNU	UiA	UiB	UiS	UiT	USN
Norsk/nordisk	x			x	x	x	x	x	x
Samisk								x	
Matematikk				x	x		x	x	
Naturfag			x		x		x		
Fysikk				x			x	x	
Biologi				x				x	
Kjemi				x			x	x	
Engelsk	x			x	x	x	x	x	x
Fransk				x	x	x			
Spansk				x	x	x		x	
Tysk				x	x	x		x	
Kroppsøving/idrettsfag				x	x				
Statsvitenskap				x	x				
Sosiologi				x	x			x	
Historie				x	x	x	x	x	
Geografi				x					
Religionsvitenskap/RLE				x	x	x	x	x	
Informatikk				x					
Andre fag	x	x	x	x	x			x	

Figur 11 Tilbud fag 2 lektorutdanning for studieåret 2023-2024, per UH-institusjon (Haugen et al., 2024)

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)

PPU er en lærerutdanning som bygger på tidligere avlagt høyere utdanning. Utdanningen er 60 studiepoeng og organiseres både heltid og deltid. I 2019 ble mastergrad hovedregel for opptak. I 2023 ble det blant annet åpnet for at institusjonene kan tilby master i PPU basert på bachelorgrad og det ble det innført noen midlertidige unntak fra masterkravet fram til 2030. For opptak til PPU er det krav om minst ett fag som gir kompetanse til å undervise.

Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPU-Y)

I likhet med PPU er PPU-Y er en lærerutdanning som bygger på tidligere utdanning. Dagens PPU-Y ble innført i 2013 og er særlig for personer med en yrkesfaglig utdanning. Praktisk-pedagogisk utdanning i yrkesfag krever ett av følgende opptaksgrunnlag:

- fullført 3-årig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års yrkespraksis
- Fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, 2 års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplæringsnivå og fire års yrkespraksis.

Utdanningsinstitusjonene vurderer opptak på grunnlag av realkompetanse. Utdanningen er på 60 studiepoeng og tilbys både heltid og deltid. Studiet består av pedagogikk, yrkesdidaktikk og praksis i ett eller flere av de ti yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående opplæring.

Totalt var det i 2024 registrert 2690 studenter totalt ved PPU og PPU-Y, der PPY utgjør den store majoriteten av studentene.

Yrkesfaglærerutdanningen

Yrkesfaglærerutdanning for trinn 8–13 (YFL) er en treårig bachelorutdanning. Studentene kan velge mellom ti ulike studieretninger som tilsvarer de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Utdanningen tilbys ved tre institusjoner. Dagens yrkesfaglærerutdanning ble innført i 2013 og er en bachelorutdanning som stiller krav om «fag-/sveinebrev eller anna fullført og bestått 3-årig yrkesutdanning i skule frå vidaregåande opplæring og 2 års relevant praksis etter avslutta utdanning. I dei tilfella der ein må ha autorisasjon for å praktisere i yrket, må ein òg ha autorisasjon for å komme inn på yrkesfaglærerutdanninga.» for opptak.

I nasjonal sammenheng er dette en relativt liten utdanning med totalt 645 registrerte studenter i 2024.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag

Dagens lærerutdanning i praktiske og estetiske er en femårig integrert lærerutdanning ble innført i 2021 og erstattet den tidligere treårige faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag. Utdanningen har sin opprinnelse fra ulike spesialiserte skoler (Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene, 2024).

LUPE gir kompetanse til å undervise i to til tre fag. Masterfordypningen skal være et praktisk eller estetisk fag (dans, design, kunst og håndverk, drama og teater, kroppsøving og idrettsfag, mat og helse eller musikk) og de andre fagene kan være et annet fag med læreplan i grunnopplæringen.

I nasjonal sammenheng er dette en relativt liten utdanning med totalt 665 registrerte studenter i 2024.